

Ποπ σταρς, ηχητικά όπλα, γενικό χάος: Η επίθεση των KLF στην κουλτούρα

Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε από τον καλλιτέχνη και κριτικό Stewart Home (μια από τις σημαντικότερες φιγούρες της βρετανικής αντικουλτούρας κατά την δεκαετία του '80) και καταπιάνεται με την σχέση των KLF τόσο προς τις καλλιτεχνικές πρωτοπορίες του 20ου αιώνα όσο και προς την κυρίαρχη ποπ κουλτούρα της εποχής τους. Δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά στο Rapid Eye #3 του Simon Dwyer το 1995 με τον τίτλο "Doctorin' Our Culture", ενώ ο τίτλος που επιλέχθηκε εδώ προέρχεται από άλλο κείμενο του Home για το ίδιο θέμα. Μεταφράστηκε από τον agesilaus santander τον Μάιο του 2017 για να συνοδεύσει την προβολή της ταινίας The White Room που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του πολιτικού καφερείου της συνέλευσης για την κυκλοφορία των αγώνων.

“Divide & Kreate”, “Kick Out The Clocks”, “Discover K-Time”. Αυτά είναι τα κόνσεπτ που προωθούν οι Bill Drummond και Jimmy Cauty στα πλαίσια του τελευταίου τους πρότζεκτ με τίτλο K Foundation. Οι διαφημιστικές αυτές κινήσεις έχουν αντιμετωπιστεί με δυσπιστία σε κάποιους κύκλους. Αμέτρητοι δημοσιογράφοι μοιάζουν βέβαιοι πως οι Drummond και Cauty απλά πετάνε τα λεφτά που βγάλανε με τις ποπ επιτυχίες τους σε ακριβές και ανούσιες καμπάνιες. Παρ' όλα αυτά, για οποιδήποτε γνωρίζει την ιστορία των KLF και των διάφορων ουτοπικών ρευμάτων που τροφοδοτούν την αντικουλτούρα, αυτές οι διαφημίσεις βγάζουν μια χαρά νόημα.

Για να κατανοήσουμε το K Foundation, χρειάζεται να δούμε το ζήτημα ιστορικά. Οι Drummond και Cauty έχουν πολύχρονη πορεία στη μουσική βιομηχανία. Ο Drummond ξεκίνησε ως κιθαρίστας του πανι συγκροτήματος Big In Japan στο Λίβερπουλ, στη συνέχεια έστησε την ανεξάρτητη δισκογραφική Zoo Records, και μετά εργάστηκε για μεγάλες δισκογραφικές εταιρίες. Ανάμεσα στα πολλά εγκλήματα του κατά της ανθρωπότητας περιλαμβάνεται η προσβολή του ανυποψίαστου κοινού με τους Teardrop Explodes και τους Echo & The Bunnymen. Ο Cauty είναι κυρίως μουσικός. Ο πρώτος καρπός της συνεργασίας τους ήταν το σινγκλ “All You Need Is Love” τον Μάρτιο του 1987.

Έχοντας αναγνωριστεί ως avant-hip σατιρικοί, οι JAMS ή Justified Ancients of Mu Mu (όπως ονομάστηκαν τότε), εδραίωσαν την καλτ απήχησή τους με την κυκλοφορία του δίσκου “1987 - What The Fuck's Going On?”, ο οποίος έλαβε αποθεωτικές κριτικές από την μουσικό τύπο, αν και μπλέχτηκε σε δικαστικές περιπέτειες λόγω του σαμπλαρίσματος του Dancing Queen των ABBA. Ο Drummond και ο Cauty εκμεταλλεύτηκαν την υπόθεση για λόγους δημοσιότητας, ενώ στη συνέχεια κυκλοφόρησαν μια νέα εκδοχή του δίσκου χωρίς τα samples, αλλά με λεπτομερείς οδηγίες για το πώς να ανακατασκευάσετε τον αρχικό ήχο.

Το δίδυμο είχε την πρώτη του νο.1 επιτυχία το 1988 με το “Doctorin' The Tardis”, το οποίο κυκλοφόρησαν ως Timelords. Από εκείνο το σημείο κι έπειτα άρχισαν να βγάζουν τα χρήματα που αυτήν τη στιγμή χρηματοδοτούν το K Foundation. Ακολούθησε μια ατέλειωτη σειρά από φάρσες, μαζί με

μεγάλες μουσικές επιτυχίες. Τον Απρίλιο του 1992 ο Drummond και ο Cauty πέταξαν ένα νεκρό πρόβατο στα σκαλιά του ξενοδοχείου όπου θα διεξαγόταν η τελετή των Brit Awards, στην οποία στη συνέχεια επρόκειτο να βραβευθούν ως καλύτερο βρετανικό συγκρότημα. Τον επόμενο μήνα οι KLF ανακοίνωσαν στο περιοδικό NME ότι δεν πρόκειται να κυκλοφορήσουν νέο υλικό και ότι ολόκληρη η μέχρι τώρα δουλειά τους θα διαγραφεί από τον μουσικό χάρτη.

Έναν χρόνο αργότερα, αποκαλύφθηκε η ύπαρξη του K Foundation μέσα από μια σειρά από διαφημίσεις στον τύπο (Guardian, NME, Independent, Times). Έχοντας εδραιώσει την ταυτότητα του K Foundation, η καμπάνια προχώρησε με την διαφημιστική προτροπή “TIME IS RUNNING IN. SWITCH TO K TIME NOW”. Έπειτα ακολούθησε μια διαφήμιση για έναν δίσκο που δεν κυκλοφόρησε ποτέ. Όλα αυτά τα δημοσιεύματα προέτρεπαν το κοινό να επικοινωνήσει ταχυδρομικά για επιπλέον πληροφορίες. Κανέν# απ' όσ# το έκαναν δεν έλαβε ποτέ απάντηση.

Η επόμενη κίνηση στην καμπάνια τους συνοδευόταν με το σύνθημα “ABANDON ALL ART NOW”. Έπειτα ήρθε η ανακοίνωση για το K Foundation Award, ένα έπαθλο 40.000 λίρων για τ#ν καλλιτέχν# που είχε δημιουργήσει το χειρότερο καλλιτεχνικό έργο την περασμένη χρονιά. Οι υποψήφιο# ήταν οι ίδιο# που είχαν επιλεγεί και για το καταξιωμένο καλλιτεχνικό έπαθλο Turner Prize, το οποίο προσέφερε μόλις 20.000 λίρες. Η επόμενη κίνηση είχε τον τίτλο “LET THE PEOPLE CHOOSE”, μαζί με μια φόρμα ψηφοφορίας ώστε να μπορεί να ψηφίσει το κοινό για τ#ν χειρότερ# καλλιτέχν# στον κόσμο.

Περιττό να πούμε ότι η Rachel Whiteread κέρδισε και τα δύο βραβεία. Νωρίτερα μέσα στην χρονιά, η Whiteread είχε πάρει την άδεια από το δημοτικό συμβούλιο του Tower Hamlets στο ανατολικό Λονδίνο για την ανέγερση ενός προσωρινού “γλυπτού” με την μορφή τσιμεντωμένου καλουπιού σπιτιού σε πραγματικό μέγεθος. Στη συνέχεια, οι υποστηρικτ#ς της Whiteread διαμαρτυρήθηκαν ενάντια στο επικείμενο γκρέμισμα αυτού του αίσχους που της έδωσε δημοσιότητα. Αν, όπως συχνά λέγεται από πολιτιστικά αντιδραστικούς, καθήκον του καλλιτέχνη είναι να αναπαράσχει το ασυνείδητο, η Whiteread το κατάφερε αξιοθαύμαστα. Τα σπίτια παραδοσιακά θεωρούνται σύμβολο του ασυνείδητου, κι η Whiteread απέδειξε έτσι ότι είναι διανοητικά, δημιουργικά και συναισθηματικά μπλοκαρισμένη.

Κατά το προμόσιον για το έργο της, με τον λακωνικό τίτλο “HOUSE”, η Whiteread δήλωσε ότι το “γλυπτό” της είναι χαρακτηριστικό της βικτωριανής αρχιτεκτονικής που είναι παρούσα σε όλο το Λονδίνο. Η επιθυμία της να “καθολικοποιηθεί” το νόημα του σπιτιού οδήγησε στην διαγραφή της ιστορίας και των βαθέων πολιτικών προεκτάσεών του. Ένας από τους βασικούς σπόνσορες του έργου ήταν η κατασκευαστική εταιρία Tarmac, η οποία σε καθημερινή βάση έδωχνε ανθρώπους από τα σπίτια τους ώστε να προχωρήσει σε μεγάλα κατασκευαστικά έργα. Η Whiteread δεν είχε να πει τίποτα για την πολιτική της στέγασης, μέχρι που ξεδιάντροπα δήλωσε ότι το έργο της ήταν μια διαμαρτυρία για το πρόβλημα των αστέγων!

Αφού οι Drummond και Cauty είχαν ανακοινώσει ότι θα έκαιγαν τις 40.000 λίρες αν η Whiteread αρνιόταν να τις παραλάβει, η καλλιτέχνης δέχθηκε τα χρήματα με μια εσάνς διαμαρτυρίας, δηλώνοντας ότι αναγκάστηκε να το κάνει για να μην καταστραφούν και αχρηστευθούν. Είτε η Whiteread έχει σε ιδιαίτερα χαμηλή εκτίμηση τη νοημοσύνη μας, είτε είναι χαζή η ίδια. Το χρήμα είναι απλώς μια συμβολική αναπαράσταση του πλούτου, η καύση του δεν αλλάζει την παραγωγή και την παρουσία του πλούτου στον κόσμο. Εκατομύρια χαρτονομίσματα καταστρέφονται κάθε χρόνο γιατί έχουν αχρηστευθεί από την πολλή χρήση.

Οι Drummond και Cauty ασχολήθηκαν εκτεταμένα με την συμβολική φύση του χρήματος σε μια σειρά από “έργα” που δημιούργησαν ώστε να συνοδεύσουν το K Foundation Award. Το Melody Maker της 4ης Νοεμβρίου 1993 ανέφερε ότι το δίδυμο έφτιαξε μια σειρά από έργα τέχνης, τα οποία αποτελούνταν από χρήματα καρφωμένα σε κομμάτια ξύλου, και τα οποία πωλούνταν στην μισή τιμή των χαρτονομισμάτων που περιείχαν. Τα έργα αυτά συνοδεύονταν από την εξής ανακοίνωση: “Με τα χρόνια η πραγματική αξία τους θα μειωθεί λόγω πληθωρισμού. Η καλλιτεχνική αξία τους όμως θα αυξάνεται συνεχώς. Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς η καλλιτεχνική αξία θα ξεπεράσει την πραγματική αξία. Αποδομήστε το έργο και διπλασιάστε τα χρήματά σας! Κρεμάστε το σε έναν τοίχο και παρακολουθήστε

την πραγματική αξία να μειώνεται και την καλλιτεχνική να αυξάνεται! Η επιλογή είναι δική σας”.

Το K Foundation αντιπροσωπεύει μια ζωντανή και πρωτοποριακή κίνηση εντός της σύγχρονης κουλτούρας. Το έργο του είναι ταυτόχρονα κριτική και εκθειασμός του καταναλωτικού καπιταλισμού. Περισσότερο απ' όλα απολαμβάνουμε το κέφι και τον ζήλο με τον οποίο επιτίθενται στους σοβαροφάνεις γραφειοκράτες που προσποιούνται τους θεματοφύλακες του πολιτισμού. Αυτό που με εντυπωσίασε περισσότερο στην καμπάνια τους ήταν ο τρόπος με τον οποίο αντλούσε από τα ίδια underground και avant-garde στοιχεία που είχαν εμπνεύσει τις καλύτερες μουσικές στιγμές των KLF. Αν και το δίδυμο έχει απομακρυνθεί από την ποπ βιομηχανία, υπάρχει μια βαθιά αίσθηση συνέχειας μεταξύ του μουσικού τους έργου και των πρόσφατων εγχειρημάτων τους.

Μια από τις λίγες επιρροές των KLF που έχουν καταφέρει να πιάσουν οι μουσικοκριτικοί είναι αυτή των Illuminatus! μυθιστορημάτων των Robert Anton Wilson και Robert Shea. Το ιστορικό υλικό στο οποίο είναι βασισμένα αυτά τα βιβλία αποτελεί τμήμα ενός χιλιετούς ρεύματος που διαπερνά την δυτική κουλτούρα από τις αρχές της μέχρι σήμερα. Αυτές οι τάσεις αποκτούν τις εκκοσμικευμένες τους όψεις τόσο στην κομμουνιστική όσο και στην φασιστική ιδεολογία. Από τα αριστερά, εκφράζονται με τους όρους της “πραγμάτωσης της ιστορίας”, ενώ η ναζιστική εμμονή με την εγκαθίδρυση ενός χιλιετούς ράιχ είναι μια διαφορετική μορφή παρόμοιων ανησυχιών. Αντίστοιχα, το πάθος του K Foundation με τον χρόνο και τον μετασχηματισμό του πηγάζει απ' το ίδιο έδαφος, με τους Drummond και Cauty να επιλέγουν το ρεύμα ενός ιδιότυπου μυστικιστικού αναρχισμού.

Εκινώντας από την ίδια αφετηρία, αλλά χωρίς να έχει μέχρι στιγμής αναγνωριστεί πλήρως ως επιρροή των KLF και του K Foundation, υπάρχει και η avant-garde παράδοση του 20ου αιώνα. Τα καλλιτεχνικά κινήματα των φουτουριστών, των ντανταϊστών, των σουρρεαλιστών και των καταστασιακών φημίζονται για τις φάρσες τους εναντίον του πολιτιστικού κατεστημένου. Ο Μαρινέτι είχε πληρώσει αδρά ώστε το πρώτο φουτουριστικό μανιφέστο να εμφανιστεί ως διαφήμιση στην Figaro στις 20 Φεβρουαρίου 1909. Στο κείμενο αυτό, ο Μαρινέτι δήλωνε την επιθυμία του να καταστρέψει τα μουσεία, τις βιβλιοθήκες και τις ακαδημίες κάθε είδους. Με άλλα λόγια, σε αντιστοιχία με την καμπάνια του K Foundation, η διαφήμιση του Μαρινέτι αποτελούσε μια επίθεση στην θεσμοποιημένη τέχνη.

Οι Drummond και Cauty έχουν περιγραφεί πολλάκις ως καταστασιακοί, αλλά η ταμπέλα αυτή μάλλον περισσότερο συσκοτίζει τα πράγματα. Οι καταστασιακοί είναι απλώς ένα από τα πολλά κινήματα που συγκροτούν την avant-garde παράδοση του 20ου αιώνα. Το K Foundation συνιστά αδιαμφισβήτητα μια συνέχεια αυτής της παράδοσης, αλλά το έργο του δεν είναι ξεκάθαρα καταστασιακό. Στην πραγματικότητα, έχει περισσότερα κοινά στοιχεία με τα neoist, plagiarist και art strike κινήματα της δεκαετίας του '80 παρά με την πρωτοπορία του '50 και του '60.

Είναι προφανές ότι οι KLF (τα αρχικά των οποίων περιστασιακά σήμαιναν Copyright Liberation Front) μοιράζονταν το ενδιαφέρον τους για την λογοκλοπή με την avant-garde του '80. Κατά την τελευταία δεκαετία, πολλοί αρθρογράφοι avant-garde περιοδικών όπως τα Photo Static και Vital έχουν φαγωθεί να επιμένουν ότι τα φωτοτυπικά μηχανήματα και η τεχνολογία sampling έχουν καταστήσει την υπάρχουσα νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων περιττή. Παρομοίως, στα 80s, μια σειρά από “Φεστιβάλ Λογοκλοπής” οργανώνονταν στην Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική, όπου όλοι ενδιαφέρονταν για τα ζητήματα αυτά μορούσαν να συναντηθούν και να τα επεξεργαστούν. Οι KLF άντλησαν πολλά από αυτήν την έντονη συζήτηση που διεξαγόταν παντού, από ανεπίσημες γκαλερί μέχρι περιοδικά μικρής κυκλοφορίας, και την μετέτρεψαν σε κάτι που ήταν ικανό να βάλει φωτιά στα μουσικά charts.

Μια ακόμα πρακτική της 80s avant-garde ήταν η χρήση πολλαπλών ονομάτων ως μέσο για την ανάδειξη ερωτημάτων γύρω από την φύση της ταυτότητας. Έως το 1986, υπήρχαν 50 διαφορετικά εκδόματα avant-garde περιοδικών που έδιναν στα έντυπά τους το όνομα Smile, κάτι το οποίο φυσικά δημιουργούσε αρκετή σύγχυση. Ακόμα περισσότεροι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν το όνομα Karen Eliot, με αποτέλεσμα να υπάρχουν αμέτρητες φωτογραφίες, άρθρα και τραγούδια που παρήχθησαν από έναν καλλιτέχνη που δεν υπήρξε ποτέ στην πραγματικότητα. Αντίστοιχα, η χρήση διαφόρων ονομάτων εκ

μέρους των Drummond και Cauty για τα μουσικά τους πρότζεκτ προκάλούσε τ#ς ακροατ#ς να αμφισβητήσουν τις παραδοσιακές αντιλήψεις περι της ιδιότητας των δημιουργών και της ιδιοκτησίας επί του έργου.

Από το 1985 κι έπειτα, ξεκίνησε να κυκλοφορεί αρκετό υλικό μεταξύ των avant-garde κύβλων που καλούσε σε μια Απεργία Τέχνης (Art Strike), κατά την οποία οι πολιτιστικ# εργάτ#ς θα έπαυαν την παραγωγή και πώληση πολιτιστικών προϊόντων. Η απόφαση των KLF το 1992 να μην ξανακυκλοφορήσουν δισκογραφικό υλικό απηχεί αυτήν την έκκληση και μας δίνει άλλο ένα παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο πήραν ιδέες από τα “περιθώρια” της σύγχρονης κουλτούρας και τις χρησιμοποίησαν με μεγάλη αποτελεσματικότητα εντός του “mainstream”.

Επιστρέφοντας στα διαφημιστικά του K Foundation, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι γίνονται απολύτως κατανοητά αν ιδωθούν υπό το πρίσμα της avant-garde παράδοσης που ξεκινάει από τον φουτουρισμό στις αρχές του αιώνα και φτάνει έως την Ψυχογεωγραφική Ένωση του Λονδίνου στις δεκαετίες του '80 και του '90. Το νόημα του συνθήματος “ABANDON ALL ART NOW” θυμίζει έντονα το “DEMOLISH SERIOUS CULTURE”, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ευρέως από τ#ς Art Strikers. Όπως έχουμε ήδη σημειώσει, η κριτική της θεσμοποιημένης τέχνης ήταν πάντα ανάμεσα στις κεντρικές έννοιες της avant-garde.

Όπως ήταν αναμενόμενο, μεγάλο κομμάτι του τύπου έδειξε τρομερή έλλειψη κατανόησης προς την ιδιοφυή καμπάνια του K Foundation. Ο Charles Nevin, γράφοντας για την Independent, περιέφρασε τα διαφημιστικά ως “κραυγαλέα ασαφή”. Η Susannah Herbert και η Victoria Combe έγραψαν στην Daily Telegraph ότι το K Foundation “αδυνατεί να υπολογίσει μέχρι και το έτος στο οποίο βρισκόμαστε”. Ο Robert Sandall ανέφερε στους Sunday Times ότι η καμπάνια “δεν εξυπηρετεί κανέναν εμφανή σκοπό πέρα από το να σπαταλήσει περίπου 70.000 λίρες”.

Υπήρξε πληθώρα άρθρων που υπογράμμισαν το γεγονός ότι οι Drummond και Cauty δεν έχουν πια ηχογραφημένο υλικό να παρουσιάσουν. Αυτό δεν αντιστοιχεί στην παραγματικότητα, αφού μεγάλο μέρος της δισκογραφίας των KLF είναι διαθέσιμη μέσω αμερικάνικων, γερμανικών και ιαπωνικών εκδόσεων. Παρομοίως, ο χαμένος δίσκος “1987” μπορεί να βρεθεί εύκολα ως bootleg. Παρ' όλα αυτά, ακόμα κι αν δεν υπήρχε τίποτα απολύτως, οι διαφημίσεις θα μπορούσαν από μόνες τους να παρέχουν αρκετά χρήματα στο δίδυμο, μιας και παραμένουν το πιο προσοδοφόρο πεδίο της μουσικής βιομηχανίας. Αν μη τι άλλο, η καμπάνια του K Foundation εξέθεσε τ#ς αναλυτ#ς που υποστήριζαν ότι οι διαφημίσεις είναι οικονομικά μη-βιώσιμες, δείχνοντας ότι δεν έχουν ιδέα για το πώς λειτουργεί πραγματικά η βιομηχανία της διασκέδασης.

Εν τω μεταξύ, ένα άρθρο του John Ezard στον Guardian περιέγραψε το K Foundation Award ως “φάρσα”. Η περιγραφή αυτή εκφράζει μια βαθιά παρανόηση. Από οικονομική σκοπιά, το K Foundation Award είναι αρκετά πιο βαρυσήμαντο από το βραβείο Turner. Οποιο#δήποτε διαθέτει έστω και ελάχιστη νοημοσύνη μπορεί να κατανοήσει την παρέμβαση των KLF ως ένα μέσο για τον αποπληθωρισμό και το ξεφούσκωμα της αξίας των καλλιτεχνικών βραβείων που απονέμονται από γραφειοκρατικούς θεσμούς για να τιμηθεί αυτό που ένα μάτσο χαρτογιακάδες θεωρούν ατομική δημιουργικότητα. Η λεγόμενη “σοβαρή αρθρογραφία” αδυνατεί να κατανοήσει αυτήν την πραγματικότητα.

Έτσι λοιπόν, οι Drummond και Cauty πετυχαίνουν άλλον έναν από τους διακηρυγμένους στόχους τους, καταφέροντας να “διαιρέσουν και να δημιουργήσουν” (“divide and kreate”). Οι αρθρογράφοι που βρήκαν την καμπάνια του K Foundation “μπερδεμένη” και “μπερδευτική” ανήκουν προφανώς στις τάξεις της αντίδρασης. Αυτ# που βλέπουν το K Foundation ως μια αξιοσημείωτη εκδήλωση του πνεύματος της σύγχρονης avant-garde ανήκουν, εξίσου αδιαμφισβήτητα, στην πλευρά εκείνη που επιθυμεί να χτίσει μια νέα κουλτούρα, ώστε να μπορέσει να ζήσει σε έναν κόσμο διαρκώς αυξανόμενης έκστασης. Όσον αφορά τα μελλοντικά σχέδια του K Foundation, οι Drummond και Cauty διατηρούν μια μυστικοπάθεια. Όταν πριν λίγους μήνες συνάντησα τον Drummond, μου είπε απλώς το εξής: “Κάνω αυτό που πρέπει να κάνω”. Γνωρίζουμε καλά ότι το K Foundation θα συνεχίσει να κρατάει αναμμένη την φωτιά της δημιουργικής απελευθέρωσης.